

3) врахування принципів формальної і фактичної рівності має важливе значення для вирішення проблеми недискримінації, оскільки пряма дискримінація є порушенням формальної рівності, а непряма може існувати саме в умовах такої рівності;

4) з метою недопущення прямої дискримінації слід не допускати формальної нерівності, а для запобігання непрямій дискримінації необхідно застосовувати розумну диференціацію формального статусу, який дасть змогу не допустити дискримінаційного результату і забезпечить реальну можливість користування правами;

5) заради забезпечення фактичної (реальної) рівності можливостей держава може вдаватися до так званої позитивної дискримінації або політики позитивних дій – юридичної розбіжності в підходах, яка реалізується як тимчасовий захід з метою створення сприятливих умов для певної категорії осіб на шкоду іншій категорії і таким чином компенсує існуючу між ними фактичну нерівність.

Список використаних джерел:

1. Бырдин Е. Н. Правовое равенство граждан и его обеспечение в Российском государстве: дис. ... канд. юрид. наук / Е. Бырдин. – М., 2002. – 158 с.
2. Авакьян С. А. Конституционное право России: Учебный курс. – 2-е издание, доп. и перераб. – Том I. – М. : Юристъ, 2007. – 719 с.
3. Тодика Ю.Н. Конституційно-правовий статус людини і громадянина в Україні. – К.: Концерн «Видавничий дім ІнЮре», – 2004. – 368 с.
4. Погребняк, С. П. Основоположні принципи права : дис.... д-ра юрид. наук / С. П. Погребняк. – Х. : Б. в., 2009. – 416 с.

Олаг Н.В.

студентка,

Національна академія внутрішніх справ

РІВНІСТЬ І ЗАБОРОНА ДИСКРИМІНАЦІЇ

Рівність перед законом – одна з фундаментальних конституційних вимог, важлива умова існування правової держави. Принцип рівності є логічним продовженням принципу справедливості.

Принцип рівності передбачає чотири основні аспекти, які суттєво відрізняються один від одного, хоча і не є незалежними:

1. Рівна повага в межах певної схеми процесу ухвалення постанов – вимога виявляти рівну повагу до думки кожного;
2. Об'єктивне ставлення – вимога однакового розгляду однакових випадків.
3. Рівність розподілу – вимога отримання кожним рівної частки певного блага;
4. Рівність результату – вимога, згідно з якою індивіди після процедури розподілу повинні опинитися в однакових умовах.

Принцип рівності являє собою діалектичне поєднання концепцій формальної і фактичної (реальної) рівності. Саме це дозволяє забезпечити у

праві чесну (справедливу) рівність можливостей як провідну сучасну інтерпретацію ідеї рівності.

Рівність як вимога поводитись в однакових випадках однаковим чином, а у відмінних – відмінним чином характерна для права всіх часів. Фактично вона забороняє дискримінацію як одне з найочевидніших порушень принципу рівності.

Дискримінація (лат. *discriminatio* «розрізнення») – будь-яка відмінність, виключення, обмеження або перевага, що заперечує або зменшує рівне здійснення прав.

Недискримінації принцип (англ. *Non-discrimination principle*) – гарантує однакове ставлення до людей, незалежно від їхньої національності, статі, расової належності чи етнічного походження, релігії або вірувань, фізичних вад, віку чи сексуальної орієнтації.

Принцип недискримінації закріплений у статті 14 Конвенції про захист прав людини та основних свобод [1, ст. 37], яка передбачає: «Здійснення прав і свобод, викладених у цій Конвенції, гарантується без будь-якої дискримінації за ознакою статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного або соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження або інших обставин».

Згідно з формулюванням цього положення та практикою Європейського Суду стаття 14 містить заборону дискримінації при здійсненні прав та свобод, закріплених у Конвенції, і тому має застосовуватись у поєднанні з іншими матеріальними положеннями Конвенції. Відповідно, вона не має самостійного застосування. Проте, як зазначив Європейській суд з прав людини у рішенні по справі *Belgian Linguistic Case (No.2)*, права, гарантовані Конвенцією, повинні розглядатись у такий спосіб, нібито стаття 14 «становить невід'ємну частину кожної із статей, які встановлюють права та свободи». Тобто для застосування статті 14 спочатку необхідно встановити, чи підпадає предмет скарги під матеріальне положення Конвенції, в якому встановлені права людини та основні свободи, і лише після цього досліджувати, чи існує нерівність при здійсненні такого конвенційного права чи свободи, навіть якщо саме по собі таке право чи свобода не були порушені.

Заборона дискримінації у статті 14 становить, по суті, втілення принципу рівності, встановленого в інших положеннях Конвенції. Вона конкретизує такі положення, встановлюючи перелік підстав, за якими розрізнення між особами є дискримінаційним при здійсненні ними прав та свобод, гарантованих Конвенцією.

Таким чином, стандарт принципу недискримінації полягає в тому, що для встановлення порушення названого положення необхідно довести наявність трьох елементів: державний захід, дія чи бездіяльність, які оскаржуються, підпадають під сферу дії іншого положення Конвенції, яким встановлені певні права та свободи ; наявність розрізнення у поводженні в порівнянні з іншими особами, що знаходяться в аналогічному або подібному становищі; таке розрізнення не є виправданим.

Якщо звернути увагу на міжнародні акти захисту прав людини, конституції сучасних демократичних держав, то обов'язково можна помітити, що у багатьох цих документах висловлюється принцип рівності та заборони дискримінації.

Статті 1, 2 Загальної декларації прав людини; [2] п. 2 ст. 2, 3 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права [3]; ст. 2, 3 Пакту про громадянські й політичні права [4] проголошують рівність усіх людей незалежно від раси, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового становища, місця народження чи інших обставин.

Усі люди рівні за правовим статусом як особи й громадяни держави, але різні за расою, статтю, мовою, вірою, політичними переконаннями, соціальним походженням, майновим становищем, фізичними даними, за своїми здібностями і бажаннями тощо. Спроби «стригти всіх під один гребінець», рівняти розумну людину з нерозумною, сильну зі слабкою, трудівника з ледарем, майстра своєї справи з недбайливим працівником – безглуздя. Поняття «нерівність» є лише близьким за сенсом щодо поняття «відмінність». Міжнародне й національне право визначає і закріплює такі права людини, відносно яких за законом не можуть братися до уваги фактичні відмінності між людьми.

Кожна особа зацікавлена в реалізації своїх прав відповідно до своїх бажань, розуму, інтересів та мрій. Одна людина віддає перевагу науці, друга – домагається популярності, третя – прагне багатства, а четверта – передусім поставила за мету проблему дозвілля. Перша людина, якщо її прагнення відповідають здібностям, набуде кращої освіти, ніж інша, друга – стане славнозвісною, третя – розбагатіє, а четверта знайде спокій і здоров'я завдяки культурі дозвілля.

Принцип рівності у його правильному розумінні не допускає суперечності зі свободою і разом з нею дає кожній людині змогу реалізувати своє право на індивідуальність. Свобода дає рівність, яка дозволяє людям бути різними, не заперечуючи їх відмінностей [6]. Рівність – це, насамперед, рівність можливостей, включаючи можливість нерівного вибору, можливість нерівних успіхів у галузі освіти, а тим самим і в діяльності за фахом, можливість дотримуватися тих чи інших релігійних і політичних поглядів.

Міжнародні норми й національні конституції різних країн неоднаково формулюють принцип рівноправності: іноді – у формі заборони дискримінації, іноді – позитивно, іноді – поєднуючи позитивну та негативну форми. Так, ст. 3 Основного Закону Німеччини [5] встановлює:

«1. Всі люди рівні перед законом.

2. Чоловіки і жінки рівноправні.

3. Нікому не може бути заподіяна шкода або віддано перевагу за ознаками його статі, походження, раси, мови, вітчизни та місця народження, віросповідання, релігійних чи політичних поглядів».

Спроба колишніх соціалістичних держав запровадити замість формальної рівноправності буржуазного суспільства загальну фактичну соціальну рівність шляхом скасування приватної власності виявилася неспроможною. Фактична соціальна рівність не притаманна людському суспільству.

Крім того, притаманний «країнам реального соціалізму» тоталітарний режим встановив таємну ієрархічну систему пільг і привілеїв для верхівки монополюючої партії і певного кола осіб, які керували всіма сферами життя держави. Хоча жодний закон такого не містить, керівники та директори, які належали до так званої номенклатури, були фактично звільнені від

кримінальної і адміністративної юрисдикції. А ще мали спеціальні лавки, крамниці, санаторії, і т. ін.

Отже, можна зробити висновок, що гасло рівності знайшло своє втілення у міжнародному й національному конституційному праві: що дається одній особі у сфері прав – дається й іншій. Рівноправність – це рівність прав, свобод і обов'язків – рівність вихідних можливостей і не більше того. Кожна особа зацікавлена в реалізації своїх прав відповідно до своїх бажань, розуму, інтересів. Вірю у те, що розробка і втілення змін до законодавства здатні прискорити системні позитивні зміни у нашій країні. Забезпечення рівних прав та можливостей є важливим аспектом для утвердження цінностей демократії та верховенства права не тільки в Україні, але і в цілому світі. Відповідно до Конституції України власники здійснюючи право власності повинні додержуватися конституційних положень про те, що «власність зобов'язує» вона «не повинна використовуватись на шкоду людині і суспільству» (ч. 3, ст. 13) а також що використання власності не може завдавати шкоди правам свободам та гідності громадян інтересам суспільства (ч. 7, ст. 41) [7].

Актуальність лежить в основі необхідності розробці і реалізації законів, які забезпечать рівноправність у всьому світі. Ця тема є і була надзвичайно актуальною не тільки в сучасному суспільстві, але ще і в давні часи.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про захист прав людини та основних свобод / За ред. О. Л. Жуковської. – К.: ЗАТ «ВІПОЛ», 2004. – С. 632.
2. Загальна декларація прав людини (рос/укр) ООН; Декларація, Міжнародний документ від 10.12.1948.
3. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права ООН; Пакт, Міжнародний документ від 16.12.1966.
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права ООН; Пакт, Міжнародний документ від 16.12.1966.
5. Основний закон Федеративної Республіки Німеччини, 23 травня 1949 р.
6. Принцип рівності у праві: теорія і практика : Монографія / за заг. ред. Н.М. Оніщенко. – К. : Юридична думка, 2014. – 380 с.
7. Слінько Т.М., Практика європейського суду з прав людини як джерело інтерпретаційної діяльності Конституційного суду України.

Стечишин А.В.

аспірант,

*Івано-Франківський університет права
імені Короля Данила Галицького*

КОСТЬ ЛЕВИЦЬКИЙ – ПРЕДСТАВНИК НОВОГО ПОКОЛІННЯ ГАЛИЦЬКОЇ ДЕРЖАВОТВОРЧОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ

Перше покоління української національно-патріотичної інтелігенції акцентувало увагу на звільненні українського народу від польського мовного і культурного впливу та спромоглося досягти значних успіхів у відродженні українського культурного життя. Воно сформувало українську національно-